

•
ANALELE ȘTIINȚIFICE
ALE
UNIVERSITĂȚII „ALEXANDRU IOAN CUZA”
DIN IAȘI
(SERIE NOUĂ)

ISTORIE

TOM LXVII
2021

Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași

CUPRINS

Actele Conferinței „Civilizație aulică și civilizație urbană în Moldova și Țara Românească. Secolele XIV-XVII”

Maria Magdalena Székely, <i>Civilizație aulică și civilizație urbană în Moldova și Țara Românească. Secolele XIV-XVII (Cuvânt înainte)</i>	11
Radu Cârciumar, <i>O ipoteză privind datarea primei fresce din Biserica Domnească a Târgoviștei în vremea lui Mihnea Turcitul</i>	17
Liviu Marius Ilie, <i>Domnia și cancelaria – danie și cronologie în perioada Paștilor în Țara Românească (secolul al XV-lea)</i>	27
Maria Magdalena Székely, <i>Daruri, mărfuri și obiecte de prestigiu la curtea Moldovei în secolul al XVI-lea</i>	33
Minodora Cârciumar, <i>Inelul jupâniței Vlădae. O descoperire arheologică și implicațiile ei istorice</i>	59
Ștefan S. Gorovei, <i>În căutarea „patriciatului” pierdut. O revenire</i>	77
Marius Păduraru, <i>„Pe vremea ce au fost Mareș banul vornic mare, fiind mare și putêrnecu”. Adăugiri la biografia marelui dregător muntean Mareș Băjescu</i>	89

Daniela Orzață, <i>Ancient library of Alexandria foreign book fund</i>	111
Lucrețiu Mihailescu-Bîrliba, <i>Soldats provenant du milieu rural de la province de Mésie Inférieure dans les légions romaines</i>	129
Iulia Dumitrache, <i>Haine pentru soldați: contracte cu statul roman și afaceri personale</i>	135
Fabian Doboș, <i>Augustin – al doilea Atanasie</i>	143

Andrei Constantin Sălăvăstru, <i>The doctrine of lawful rebellion in the princely proclamations of the French wars of religion</i>	151
Sorin Grigoruță, <i>„A slujit domniei mele cu dreptate și cu credință”. Câteva considerații privitoare la Andrei, hatmanul lui Petru vodă Șchiopul</i>	165
Eduard Rusu, <i>Muzica nunților domnești</i>	189
Gheorghe Lazăr, <i>Danii românești în favoarea așezămintelor ortodoxe sud-dunărene. Noi mărturii documentare</i>	201
Mihai-Bogdan Atanasiu, <i>Crâmpeie din istoria Bisericii Sfinții Teodori din Iași prin însemnări de odinioară</i>	219

Cuprins

Alexandru-Florin Platon, <i>Evenimentele anului 1821 în corespondența unui negustor genevez din Odesa: Jean-Justin (Jules) Rey</i>	231
Cristian Ploscaru, <i>Between the diplomacy of war or peace and the Ottoman occupation of the Romanian Principalities (1821-1822)</i>	245
Laurențiu Rădvan, <i>Un plan necunoscut al orașului Târgoviște din 1831</i>	265
Mihai-Cristian Amărieuței, Simion-Alexandru Gavriș, <i>Administrația moldoveană la începutul perioadei regulamentare: funcționarii Ministerului de Interne și ai Comitetului Sănătății (1834)</i>	279
Andrei Melinte, <i>Din istoricul înființării orașelor din Țara Românească în prima jumătate a secolului al XIX-lea</i>	301
Remus Tanasă, <i>Between "millet" and self-determination: the Ottoman-Armenian case</i>	321
Aleksandr Stykalin, Ioan-Augustin Guriță, <i>Din corespondența arhimandritului Iuliu Scriban cu arhiepiscopul Arsenie Stadnički păstrată la Moscova</i>	331
Ștefan Crăciun, <i>Nicolae B. Cantacuzino – primul trimis extraordinar și ministru plenipotențiar al României la Berna (1911-1912)</i>	355
Claudiu-Lucian Topor, <i>German administration in Romania under military occupation: everyday life in the vicinity of the operations army (1916-1918)</i>	365
Stefano Santoro, <i>The image of Bolshevism in the Italian public opinion, 1917-1919</i>	377

Lucian Leuștean, <i>New contributions on the dispute at the Peace Conference (February-March 1920) concerning the Romanian-Hungarian border</i>	391
Krzysztof Nowak, <i>Motivations, obstacles and complications on the path of Polish diplomacy to an alliance with Romania. Reflections on the 100th anniversary of the Polish-Romanian military alliance of 1921</i>	405
Árpád Hornyák, <i>The League of Nations loan to Hungary in 1924 with special regard to Yugoslav aspects</i>	421
Ionel Moldovan, <i>Noi considerații privitoare la înființarea Facultății de Teologie din Chișinău (1926)</i>	443
Andreea Dahlquist, <i>Romanian propaganda in Sweden during the Second World War</i>	459
Elena Dragomir, <i>Relațiile comerciale cu Occidentul în concepția economică a României postbelice. Argumente pentru o nouă perspectivă de studiu</i>	475
Daniel Lazăr, <i>30 de ani de la destrămarea R.S.F. Iugoslavia. Despre politică, societate și „cultură de masă” – considerații</i>	495

<i>In memoriam: Mihail Vasilescu, Ioan Caproșu, Ion Agrigoroaiei</i>	507
<i>Recenzii și note bibliografice</i>	513
EUSEBIU DE CEZAREEA, <i>Istoria bisericească</i> , traducere din limba greacă veche, studiu introductiv și note de Teodor Bodogae, ediție revizuită de Tudor Teoteoi, Basilica, București, 2020, 560 p. (PSB, s.n. 20) (Nelu Zugravu); <i>Beyond Ambassadors; Consuls, Missionaries, and Spies in Premodern Diplomacy</i> , ed. Maurits Ebben și Louis Sicking, Leiden, Editura Brill, 2020, 236 p. (Mihai Covaliu); Rebecca Haynes, <i>Moldova: A History</i> , London,	

New York, I. B. Tauris, 2020, xvi + 240 p. (*Laurențiu Rădvan*); Carol Iancu, *Evreii din Hârlău și împrejurimi. Istorie și memorie*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2020, 250 p. (*Dănuț Fotea*); Victor Taki, *Russia on the Danube: Empire, Elites, and Reform in Moldavia and Wallachia 1812-1834*, Budapest, Vienna, New York, Central European University Press, 2021 (*Cristian Ploscaru*); Mirel Bănică, *Bafta, Devla și Haramul. Studii despre cultura și religia romilor*, Iași, Editura Polirom, 2019, 472 p. (*Monica Chicuș*); David E. Nye, *American Illuminations. Urban Lighting, 1800–1920*, Cambridge, The MIT Press, 2018, x + 280 p. (*Simion Câlția*); Mihai Ștefan Ceaușu, Ion Lihaciu, *Autonomia Bucovinei (1848-1861). Studiu și documente*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2021, 374 p. (*Ioan-Gabriel Chiraș*); *Universitatea din Cluj în perioada interbelică*, vol. III, *Facultatea de Litere și Filosofie*, coordonator Ana-Maria Stan, editori Ioan-Aurel Pop, Simion Simon, Ioan Bolovan, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2019, 364 p. (*Dragoș Jipa*); Radu Ioanid, *Pogromul de la Iași*, ediție îngrijită de Elisabeth Ungureanu, prefață de Alexandru Florian, București, Editura Institutului Național pentru Studierea Holocaustului din România „Elie Wiesel”, Iași, Polirom, 2021, 142 p. (*Mihai-Daniel Botezatu*); Michael Shafir, *România Comunistă (1948-1985). O analiză politică, economică și socială*, traducere din limba engleză de Mihai-Dan Pavelescu, București, Editura Meteor Press, 2020, 432 p. (*Andrei Mihai Rîpanu*); *Panorama comunismului în România*, ed. de Liliana Corobca, Iași, Editura Polirom, 2020, 1150 p. (*Daniel Chiriac*).

Abrevieri

Din istoricul înființării orașelor din Țara Românească în prima jumătate a secolului al XIX-lea

În prima parte a secolului al XIX-lea fenomenul apariției micilor orașe a cuprins rețeaua urbană a Țării Românești, fiind un proces în mare parte similar celui din Moldova¹. Singura și principala diferență ar fi că, dacă în cazul Moldovei, acest fenomen a sporit numărul târgurilor și târgușoarelor, în Țara Românească a afectat mai multe orașe mai vechi, cărora li s-au adăugat câteva noi.

Orașele nu au primit o atenție deosebită din partea puterii politice la sud de Carpați, decât după semnarea tratatului de pace de la Kuciuc Kainargi în anul 1774. După acest eveniment se accelerează spre finele secolului al XVIII-lea procesul de înființare a unor mici orașe, urmat de reorganizarea altora mai vechi². La începutul secolului al XIX-lea, principalele două orașe ale Țării Românești erau București și Craiova³, urmate de o serie de orașe mai mici, majoritatea într-o stare de regres, atât economic, cât și edilitar. Toate aceste aspecte au fost influențate atât de dese războaie ruso-austro-turce, multe dintre ele desfășurate pe teritoriul Principatelor Române, cât și de autoritatea exercitată de Imperiul Otoman asupra acestui spațiu din punct de vedere politic și economic.

O schimbare importantă în peisajul urban din Țara Românească, în special din perspectivă economică, s-a produs după încheierea tratatului de pace ruso-turc de la Adrianopol din 1829. Astfel, prin eliminarea monopolului otoman s-au deschis perspective comerciale pe Dunăre, ce au crescut posibilitățile economice ale vechilor schele fluviale⁴. Totodată a fost stimulată creșterea schimbului de mărfuri, lucru care a condus la revitalizarea unor orașe și târguri mai vechi, ca și la apariția altora. După 1837, un important segment în cadrul exporturilor l-a ocupat

* Doctor în Istorie, cercetător independent, Iași, România; andrei.melinte@umfiasi.ro.

¹ Simion Câlția, *Așezări urbane sau rurale? Orașele din Țările Române de la sfârșitul secolului al 17-lea începutul secolului al 19-lea*, București, Editura Universității București, 2011, p. 121.

² Printre acestea am putea aminti: Vălenii de Munte, Slănic Prahova sau Drăgășani (*Legislația urbană a Țării Românești (1765-1782)*), ed. Valentin A. Georgescu, București, Editura Academiei Române, 1975, p. 9).

³ *Călători străini despre Țările Române în secolul al XIX-lea*, seria nouă, vol. I (1801-1821), Georgeta Filitti et al. (eds.), București, Editura Academiei Române, 2004, p. 449.

⁴ Panait I. Panait, *Dunărea și orașele teleormănene la începutul secolului al XIX-lea*, în „Analele Brăilei”, seria nouă, I (1993), nr. 1, p. 267.

comerțul cu cereale, astfel că în orașele dunărene s-au format schele, înființându-se aici și case de comerț⁵.

Măsurile pozitive din punct de vedere comercial adoptate în urma tratatului de la Adrianopol au influențat și aspectele sociale și etnice ale așezărilor urbane din Țara Românească. Din perspectivă socială, un rol important în reorganizarea sau înființarea unor noi orașe l-au avut negustorii, în special cei străini. Spre deosebire de Moldova, unde stăpânii de moșii au înaintat numeroase cereri pentru înființarea de târguri, în Țara Românească acest demers a aparținut, atât în cazul orașelor, cât și în cel al târgurilor, în special negustorilor, cererile lor având la bază diferite interese economice. Datele privind principalele activități ale negustorilor din aceste așezări în perioada premodernă, cuprinse în catastifele de venituri de cheltuieli și venituri, sunt relativ puține, din cauza numărului redus al acestora, cât și a faptului că marea majoritate sunt încă nepublicate⁶.

Printre negustorii străini o pondere semnificativă o aveau cei bulgari, sârbi și greci, veniți din locurile lor de baștină din cauza condițiilor economice tot mai grele impuse de otomani la sud de Dunăre. Spre deosebire de evreii din Moldova, care au fost co-interesați să se așeze în noile târguri, bulgarii și sârbii de la sud, datorită îndeletnicirilor pe care le aveau, au preferat satele sau stabilirea direct în orașele existente. În cazul celor de la sate, moșierul trebuia să le asigure cele necesare traiului, iar noii veniți trebuiau să muncească pentru aceștia 24 de zile pe lună⁷. În schimb, situația celor stabiliți la oraș era ceva mai bună, drepturile lor fiind prevăzute în documentul emis de Consiliul Administrativ în februarie 1832. Conform acestuia, noii veniți erau scutiți de impozite pe o perioadă de trei ani, după care trebuiau să plătească statului toate dijmele. De asemenea, pentru a scăpa de plata patentei pe o perioadă de trei ani, ei trebuiau să se înscrie în asociații speciale⁸.

Considerăm că toate privilegiile menționate aveau ca principal scop atragerea coloniștilor, atât pentru mâna de lucru ieftină, cât și pentru participarea la relațiile economice de schimb. Acest lucru a impulsionat și economia urbană, în special în cazul așezărilor mai însemnate.

Toate aceste schimbări s-au văzut mai bine după adoptarea Regulamentului Organic în anul 1832. Perioada de după impunerea acestui act legislativ a reprezentat o etapă deosebit de importantă în peisajul urban din Țările Române. Pe de o parte, a marcat începuturile legislației urbane cu caracter modern în Principate, pe de altă parte, a reprezentat debutul proiectării și dispunerii în teren a unor localități întregi, pe baza planurilor prestabilite și realizării unor intervenții

⁵ Ioan Boldescu, *Monografia orașului Giurgiu*, Giurgiu, 1912, p. 102.

⁶ Gheorghe Lazăr, *Catastife de negustori din Țara Românească (secolele XVIII-XIX)*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2016, p. 5.

⁷ Ivan Duminița, *Privilegiile acordate bulgarilor din Basarabia și Principatele Române în prima jumătate a secolului al XIX-lea*, în „Revista de Etnologie și Culturologie”, vol. IX-X (2011), p. 105.

⁸ *Ibidem*.

ordonate, ce porneau de la anumite proiecte⁹. La scurt timp după adoptarea Regulamentului Organic, boierimea și noua administrație rusă au pus la cale un plan de reorganizare și modernizare a orașelor Țării Românești¹⁰. De asemenea, prin intermediul administrației centrale, care a creat un Departament al Lucrărilor Publice și prin inițiative la nivel local, au fost adoptate unele măsuri în privința reconstrucției orașelor existente și apariției altora noi¹¹.

Din perspectiva înfățișării, cele mai importante elemente edilitare puse în practică după 1832 s-au reflectat în: terenul urban (zonificarea orașelor și împărțirea acestora pe culori), compoziția urbană (realizarea unei trame stradale ordonate: radiar-concentrică, rectangulară și cu parcele uniforme), perimetrul localităților (ieșirea și intrarea în oraș se făcea prin bariere, trasarea străzilor, proiectarea și realizarea de parcuri și grădini)¹². Alte măsuri deosebit de importante pentru starea orașelor prevăzute în Regulamentul Organic au fost: pavarea și iluminarea străzilor, măsuri de prevenire a incendiilor, de igienizare a acestora, reguli noi de înhumare a morților¹³.

Regulamentul Organic făcea, de asemenea, o diferențiere, din punct de vedere administrativ, între orașele așezate pe moșii particulare și cele libere. Cele din urmă erau administrate de un magistrat sau primar, pe când celelalte se supuneau îndatoririlor recunoscute prin actele de dani sau cumpărături, evidențiate în hrisoavele date stăpânilor de moșii¹⁴. Numai o mică parte a orașelor și târgurilor erau libere, acestea nefiind supuse intereselor economice ale stăpânilor de moșii. Ele se aflau pe vechile locuri domnești sau pe nou-înființatele domenii ale statului din teritoriile fostelor raiale turcești¹⁵.

Moșiile particulare în care se încadrau o parte din târguri erau conduse de o comisie, deoarece ele nu dispuneau încă de venituri suficiente care să le asigure acoperirea cheltuielilor necesare întreținerii cancelariilor primăriilor, precum în orașele libere. Această comisie era alcătuită din stăpânul moșiei sau un reprezentant al său, din starostele corporației patentarilor și din unul sau doi negustori mai de seamă, lipsa acestora fiind suplinită de doi patentari¹⁶.

⁹ Mădălina-Teodora Andrei, *Câteva aspecte legate de evoluția teritorială a orașelor dunărene din zona Giurgiu-Brăila*, în „Analele Universității «Valahia»”, Seria Geografie, tomul 3 (2003), p. 309.

¹⁰ Ion Ionașcu, *Știri relative la orașul Giurgiu din vremea retrocedării Brăilei (1829)*, în „Ilfov. File de istorie”, I (1978), p. 263.

¹¹ Mihail Oprețescu, *Urbanizare și economie în România (1829-1914)*, în *Procesul de integrare a României în economia europeană. Dimensiuni istorice și contemporane*, volum coordonat de Maria Mureșan, București, Editura ASE, 2008, p. 189.

¹² Mădălina-Teodora Andrei, *op. cit.*, p. 309.

¹³ A. D. Xenopol, *Istoria Românilor din Dacia Traiană*, ediția a III-a, revăzută de autor, vol. XI, *Istoria politică a Țărilor Române de la 1822-1848*, București, 1930, p. 99.

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ Ilie Corfus, *Lupta pentru emancipare a orașelor și târgurilor din Țara Românească*, în *SMIMod*, V (1975), p. 8.

¹⁶ *Ibidem*, p. 11.

În textul de față ne propunem să analizăm procesul prin care unele așezări au căpătat statutul de oraș¹⁷. Pe de o parte vom urmări înființarea orașelor la inițiativa unor negustori sau a statului, acestea fiind considerate din punct de vedere juridic orașe libere încă de la înființare, cea de-a doua categorie fiind reprezentată de orașele provenite din diferite sate și târguri, care și-au căpătat libertatea juridică în urma unui îndelung proces de emancipare de sub stăpânire particulară. Ca segment temporar, vom avea în vedere prima jumătate a secolului al XIX-lea, mai exact perioada de după adoptarea Regulamentului Organic în Țara Românească, începând cu anul 1832, mergând până la Unirea Principatelor de la 1859. Pentru a reda cât mai fidel acest fenomen, atât la nivel local, cât și general, am ales evidențierea prin micromonografii, urmărind astfel particularitățile fiecărui caz în parte.

Istoriografic, nu beneficiem până în prezent de vreo sinteză care să includă în paginile sale o analiză a fenomenului înființării noilor orașe din Țara Românească pentru perioada la care facem referire. Toate contribuțiile disponibile – studii¹⁸ și monografii locale mai vechi¹⁹ sau mai recente²⁰ – privesc doar individual fiecare din aceste localități.

Unul dintre orașele nou-înființate în perioada regulamentară a fost **Alexandria**. Încă de la început, această așezare a fost gândită ca oraș, nu ca târg. Spre deosebire de alte centre urbane nou-înființate precum Călărași, Oltenița sau Calafat, Alexandria nu a trecut prin etapa de emancipare de sub stăpânire particulară, aspect care a facilitat apariția sa ca oraș liber, eveniment petrecut în anul 1834.

Demersurile privind întemeierea noului oraș au aparținut unor negustori străini începând din anul 1833, la îndemnul guvernatorului Pavel Kiseleff. Aceștia erau nemulțumiți de taxele prevăzute în Regulamentul Organic pentru locuitorii

¹⁷ Samarian Gh. Pompei, *Istoria orașului Călărași (Ialomița), de la origini la 1852*, București, 1931, p. 80.

¹⁸ Paraschiva Căncea, *Din istoricul emancipării orașelor și târgurilor (1848-1865)*, în *RA* (1964), nr. 2, p. 117-134; Ilie Corfús, *op. cit.*, p. 8; T. G. Bulat, *Înființarea orașului Calafat*, în *AO*, I (1922), nr. 1, p. 20-25; Panait I. Panait, *Procesul de urbanizare a localității Călărași*, în *RMM-MIA*, XIV (1983), nr. 2, p. 77-79; Steluța Chefani-Pătrașcu, *Documentele întemeierii orașului Alexandria*, în „Acta Terrae Fogarasiensis”, IV (2015), p. 259-269.

¹⁹ V. Demetrescu, *Istoria orașului Severin*, Severin, 1883; Hariton Constantinescu, *Monografia orașului Turnu-Măgurele*, București, 1911; Cătălina Ilie, *Orașul Alexandria (monografie) 1834-1934*, București, 1934; C. Pajură, D. T. Giurescu, *Istoricul orașului Turnu-Severin (1833-1933)*, București, 1933; Samarian Gh. Pompei, *op. cit.*

²⁰ Vasile Petrișor, Ieius Mândroi, *Calafat trepte de istorie*, Craiova, Scrisul Românesc, 1977; Dinu Mareș, *Oltenița și împrejurimile sale*, București, Editura Litera, 1980; Ion Bălă, Ion Moraru, *Alexandria pe treptele istoriei*, București, Editura Academiei, 1984; Ilie Oprică, Marin Dumitrescu, Ion Grigorescu, *Turnu-Măgurele*, București, Editura Sport-Turism, 1986; Aurora-Octavia Băițan, *Micromonografia orașului Drobeta Turnu Severin, județul Mehedinți*, Drobeta Turnu Severin, Editura Irc Script, 2009; Elena Bărculescu, *Monografia Severinului, Drobeta Turnu Severin*, Editura Irc Script, 2009; Laurențiu Ciupitu, *Monografia orașului Corabia*. Prima parte, Corabia, Editura Hoffman, 2015.

târgurilor²¹. Majoritatea negustorilor proveneau din târgurile Zimnicea și Mavrodin, dar și din localitățile rurale limitrofe, cei ce doreau să trăiască într-un oraș liber de dări²². Prin urmare, una din principalele condiții puse de ei a fost ca noua așezare să se afle între târgurile Zimnicea și Mavrodin, în vecinătatea unor culturi de viță de vie, păstrând agricultura ca îndeletnicire, comercializarea băuturilor alcoolice fiind o altă ocupație importantă²³.

La origine, negustorii stabiliți în Alexandria erau bulgari, așezați încă din prima parte a secolului al XIX-lea în târgurile Mavrodin și Zimnicea. Ei au constituit în primii ani ai existenței orașului Alexandria două treimi din populație²⁴. Un important contingent s-a stabilit în Alexandria după anul 1837, provenind din orașul bulgar Șiștov, afectat de un puternic incendiu în decursul aceluiași an²⁵. Spre deosebire de evreii din Moldova, care au fost co-interesați să se așeze în noile târguri, bulgarii și sârbii de la sud au preferat mai degrabă satele sau stabilirea în orașele nou-formate, decât în cele deja existente. Aceștia au fost bine primiți de autorități, ei constituind o sursă de mână de lucru ieftină pentru stăpânii de moșii și o mărire a numărului contribuabililor pentru Vistierie²⁶. Drept urmare, considerăm că unul că tocmai aceste interese au stat la baza sprijinului acordat de Pavel Kisseleff acestor negustori de a întemeia un nou oraș.

Chiar dacă stăpânii moșiilor Zimnicea și Mavrodin au încercat, folosindu-se de unele dispoziții ale Regulamentului Organic, să împiedice așezarea lor la Alexandria²⁷, aceste demersuri nu au dat rezultat. Într-un final, înființarea orașului Alexandria a dus la dispariția târgului Mavrodin, mare parte din locuitorii de aici migrând spre noua așezare²⁸.

Noul oraș a luat totuși numele domnului Țării Românești, Grigore Alexandru Ghica, în speranța înlesnirii unor favoruri²⁹. Orașul Alexandria s-a întemeiat pe două moșii, prima Țigănești, luată de la Constantin Cătuneanu cu opt mii patru sute de galbeni, iar cea de-a doua și cea mai importantă, Bâcâieni, moșia Mitropoliei Țării Românești. Pentru cea din urmă moșie, Mitropolia nu dorea vreo

²¹ Cătălina Ilie, *op. cit.*, p. 10.

²² Corina Iordan, *Oameni, locuri, amintiri... Interviu cu profesorul Ion Moraru*, Seria: „Publicațiile Muzeului Județean Teleorman (VII)”, București, Editura Renaissance, 2012, p. 14.

²³ *Eadem*, p. 15.

²⁴ Mihai Chiriță, *Sârbii în Țara Românească*, în „Litua. Studii și cercetări”, IX (2003), p. 149.

²⁵ Pantele Georgescu, *Dicționarul geografic, statistic, economic și istoric al județului Teleorman*, București, 1897, p. 9.

²⁶ D. Kosev, V. Paskaleva și Vl. Diculescu, *Despre situația și activitatea economică a imigrației bulgare în Muntenia și Oltenia în secolul al XIX-lea (până la războiul ruso-turc din 1877-1878)*, în *Relații româno-bulgare de-a lungul veacurilor (XII-XIX)*. Studii, vol. I (extras), ed. Mihai Berza et al., București, Editura Academiei, 1971, p. 284.

²⁷ A se vedea porunca ocârmuitorului județului Teleorman din 12 martie 1837, prin care cerea locuitorilor din Zimnicea strămutați în Alexandria să-și plătească în continuare dările către fostul proprietar (*Documente privind istoria orașului Alexandria (1833-1982)*, București, Direcția Generală a Arhivelor Statului, 1984, p. 57, nr. 13).

²⁸ Cătălina Ilie, *op. cit.*, p. 16.

²⁹ *Eadem*, p. 14.

sumă de bani, ci o altă moșie. Drept urmare, negustorii cumpărară mai întâi moșia Brezoaia din județul Dâmbovița, pe care au oferit-o la schimb cu moșia Bâcăieni³⁰. Conform surselor, o parte din banii cu care negustorii au luat noua moșie a fost împrumutată de la cămătari evrei și armeni³¹, astfel că banii rezultați din vânzarea locurilor din oraș și din afara acestuia au fost destinați acoperirii acestei datorii, suma incluzând și dobânzile aferente, care erau destul de mari. Drept urmare, nu este stabilită o sumă fixă de răscumpărare, ca în cazul orașelor emancipate, ci una „mai simțitoare”³², din sursele cercetate până în prezent nereieșind la cât se ridică aceasta. Toate actele de vânzare-cumpărare ale locurilor de casă și prăvăliilor vândute în oraș erau trecute în „Condica obștescului oraș Alexandria” din 1835³³. Fiecare din aceste modificări de stăpâni trebuia anunțată episcopilor orașului, pentru a le trece în condică³⁴.

Pe schița terenului luat pentru înființarea noului oraș, întocmită după planurile ruse și austriece, se pot observa câteva drumuri comerciale care treceau pe aici, dintre care cel mai important era drumul sării, care făcea legătura între Ocele Mari și Zimnicea, apoi drumul spre București și legăturile cu celelalte moșii. În timp, Alexandria a devenit un adevărat nod rutier între București și Turnu Măgurele, Zimnicea și Pitești³⁵.

Planul noului oraș a fost realizat de arhitectul austriac Otto von Moritz, acesta prevăzând, la fel ca în alte orașe, realizarea unor străzi largi, lungi, drepte și perpendiculare. De asemenea, noua așezare era împărțită în patru sectoare sau cvartaluri, fiecare având o culoare diferită: roșu, verde, albastru și galben³⁶. Centrul localității urma a fi dedicat principalelor instituții, celor două piețe și spațiului necesar practicării relațiilor comerciale³⁷. În ceea ce privește denumirea piețelor și a străzilor, dacă primele urmau să fie denumite „Suțu” și „Filipescu”, după numele boierilor implicați în cumpărarea moșiei de la Mitropolie³⁸, cele douăsprezece ulițe erau denumite după numele negustorilor mai de seamă care au participat la înființarea orașului. Printre acestea se regăsesc nume ca: Șiștov³⁹, Angel, Vedea, Teodor, Hristache, Hristea, Ghencu, Lăzărescu, Stanciu, Dumitru, Macavei și Teodor⁴⁰.

Tot în 1834 începea construirea noilor locuințe⁴¹. Planul rus din 1835 evidențiază pentru această așezare 287 de gospodării⁴². Până în mai 1839 erau deja

³⁰ *Documente privind istoria orașului Alexandria*, p. 45, nr. 3.

³¹ *Ibidem*, p. 51, nr. 7.

³² *Ibidem*, p. 85, nr. 37.

³³ Steluța Chefani-Pătrașcu, *op. cit.*, p. 268.

³⁴ Cătălina Ilie, *op. cit.*, p. 29.

³⁵ Steluța Chefani-Pătrașcu, *op. cit.*, p. 262.

³⁶ Cătălina Ilie, *op. cit.*, p. 48.

³⁷ Steluța Chefani-Pătrașcu, *op. cit.*, p. 264.

³⁸ *Documente privind istoria orașului Alexandria*, p. 49, nr. 6.

³⁹ După numele orașului de proveniență a majorității negustorilor.

⁴⁰ Steluța Chefani-Pătrașcu, *op. cit.*, p. 264.

⁴¹ *Eadem*, p. 268.

ridicate clădirea primăriei, piața, o școală, localul de poștă, finalizându-se și alinierea străzilor⁴³.

Pentru buna organizare a noului oraș s-a elaborat în anul 1834 un regulament de bună conviețuire numit *Ekstrukția* orașului Alexandria, care conținea 42 de articole privitoare la viața administrativă, economică și socială a noului oraș⁴⁴. Printre principalele prevederi ale noului regulament erau: conducerea orașului urma să fie atribuită celor patru epitropi și doi privighetori, aleși dintre întemeietorii orașului; oricine putea cumpăra locuri de case și de prăvălii, cu condiția ca să le ridice cât mai repede și să fie de religie ortodoxă; comerțul urma să se realizeze numai în perimetrul celor două piețe ale orașului; cei care provocau probleme în oraș erau expulzați, primind la plecare o treime din sumă și, nu în ultimul rând, pentru vânzarea băuturilor alcoolice nu se percepeau taxe⁴⁵.

În Alexandria s-a înființat și un târg săptămânal, consumul băuturilor alcoolice fiind permis doar în perimetrul acestuia. Locuitorii din mahalale care comercializau alcool erau îndatorați a vinde cu vatra și cu ocaua, cumpărătorii trebuind să le consume acasă⁴⁶. Cel mai probabil, acest demers avea ca principal scop eliminarea potențialelor conflicte, în perimetrul târgului fiind asigurată o pază mai bună. O consecință a importanțelor importuri de vite de la schelele dunărene a fost înființarea zalhanalelor în diferitele orașe și târguri, una dintre acestea aflându-se la Alexandria⁴⁷.

Recunoașterea oficială a orașului prin hrisov domnesc a venit ceva mai târziu, la 4 septembrie 1840⁴⁸. Tot în acest document erau stipulate și reglementările din *Ekstrukția*, amintite anterior⁴⁹.

După obținerea recunoașterii oficiale a orașului, următorul obiectiv al locuitorilor a fost dobândirea statutului de reședință al județului Teleorman, însă proiectul nu a avut succes, între motivele invocate de autorități fiind și cel privitor la necunoașterea limbii române de către cea mai mare parte a populației orașului, reprezentată de bulgari⁵⁰.

După tratatul de la Adrianopol din 1829, turcii se retrag de la **Turnu**, lăsând o localitate pustie, fosta cetate medievală fiind dărămată. Șase ani mai târziu, domnul Țării Românești, Alexandru Ghica, primea jalbă de la diferiți negustori, care îi cereau permită înființarea unui oraș-port la Turnu⁵¹. Majoritatea

⁴² Constantin C. Giurescu, *Principatele Române la începutul secolului XIX*, București, Editura Științifică, 1957, p. 70.

⁴³ Ion Bălă, Ion Moraru, *op. cit.*, p. 26.

⁴⁴ Steluța Chefani-Pătrașcu, *op. cit.*, p. 265.

⁴⁵ *Eadem*, p. 266.

⁴⁶ *Documente privind istoria orașului Alexandria*, p. 85, nr. 37.

⁴⁷ *Documente privitoare la economia Țării Românești(1800-1850)*, vol. II, culese de I. Cojocaru, București, Editura Științifică, 1957, p. 836, nr. 642.

⁴⁸ *Documente privind istoria orașului Alexandria*, p. 78, nr. 37.

⁴⁹ Steluța Chefani-Pătrașcu, *op. cit.*, p. 267.

⁵⁰ Cătălina Ilie, *op. cit.*, p. 37.

⁵¹ Hariton Constantinescu, *op. cit.*, p. 19.

proveneau din târgul Măgurele ce se afla în apropiere, înființat în 1831. Ei erau nemulțumiți de monopolul vânzării băuturilor alcoolice, impus de stăpânul moșiei⁵², inițiativa lor de a înființa un nou oraș fiind asemănătoare cu cea din cazul Alexandriei.

Cererea negustorilor a fost aprobată de domn la sfârșitul anului 1835, Departamentul din Lăuntru făcând demersurile necesare pentru realizarea unui plan al viitorului oraș. Acesta cuprindea douăsprezece puncte în care se prevedeau motivele înființării noului oraș, măsuri edilitare noi și înscrierea contribuabililor⁵³.

După înființarea orașului Turnu în anul 1836, acesta a devenit reședința județului Teleorman, în detrimentul Slatinei sau al Alexandriei. Noul oraș s-a populat foarte repede, devenind una din principalele schele dunărene⁵⁴. Din punct de vedere economic, predomina comerțul cu cereale, care era practicat în special de negustorii greci și evrei⁵⁵. În perimetrul orașului a fost inclusă și localitatea Măgurele, iar pentru a nu se face confuzie cu Turnu-Severin i s-a dat denumirea Turnu-Măgurele⁵⁶.

Cei doritori să se stabilească aici – minim două sute, ca în cazul orașelor Brăila și Giurgiu – trebuiau să achiziționeze terenurile prevăzute în noul plan, în schimbul unei sume de bani stabilite prin Departamentul din Lăuntru. Printre cumpărătorii puteau fi și supușii străini, tranzacția fiind întărită de tribunalul local al orașului⁵⁷.

Conform surselor, cele mai scumpe locuri de case se aflau în partea centrală și în târg, unde prețul era de patru lei per stânjen pătrat, după care urmau locurile la ulițele mari, cu doi lei stânjenul pătrat⁵⁸, iar cele mai mici sume, de câte un leu stânjenul pătrat, fiind în mahalale orașului⁵⁹, prețuri similare celor de la Brăila și Giurgiu. Toate aceste măsuri erau în primul rând în folosul statului, localitatea aflându-se pe domeniul acestuia. Totuși, spre deosebire de Alexandria, unde suma provenită din vânzarea terenurilor revenea negustorilor, aici banii aparțineau autorităților. Cumpărătorii erau datori a avea încuviințarea Departamentului din Lăuntru⁶⁰.

Primele locuri s-au vândut în anul 1837, iar construirea caselor și prăvăliilor a început un an mai târziu. Din constatările autorităților, doar o parte dintre cei care și-au cumpărat terenuri și-au construit ceva pe ele. Astfel, în jurul anului 1840, dintr-un total de 133 de locuri vândute, doar pe 35 din ele s-au ridicat

⁵² Ilie Corfus, *op. cit.*, p. 43.

⁵³ Panait I. Panait, *Considerațiuni privind geneza orașelor dunărene*, în „Cultură și civilizație la Dunărea de Jos”, II (1986), p. 271.

⁵⁴ Hariton Constantinescu, *op. cit.*, p. 19.

⁵⁵ *Ibidem*, p. 84.

⁵⁶ Panait I. Panait, *Considerațiuni privind geneza orașelor dunărene*, p. 263.

⁵⁷ „Analele Parlamentare ale României”, tom VI, partea I, *Obicinuita Obștească Adunare a Țării Românești*, Legislatura I, Sesiunea V, 1835-1836, București, 1895, p. 327.

⁵⁸ Hariton Constantinescu, *op. cit.*, p. 28.

⁵⁹ „Analele Parlamentare ale României”, tom VI, partea I, 1835-1836, p. 92.

⁶⁰ Andrei Pănoiu, *Moșii, sate, târguri și orașe. Turnu Măgurele*, în *BCMI*, III (1993), nr. 3-4, p. 57.

locuințe sau prăvălii⁶¹. Una dintre ipotezele noastre privitoare la numărul redus de construcții de pe terenurile cumpărate ar fi faptul că cei care le-au achiziționat așteptau o vreme evoluția prețurilor acestora, pentru a le revinde la un preț mai avantajos și a obține astfel un profit. Același lucru l-am întâlnim și în cazul orașului Giurgiu. Din relatările magistratului orașului de la 1848, aflăm că majoritatea locurilor se aflau la marginea orașului, datorită prețurilor ieftine, în timp ce partea centrală a așezării a rămas inițial aproape goală⁶². Situația se explică prin faptul că, spre deosebire de orașele mai înstărite Brăila și Giurgiu, populația din Turnu-Măgurele era mai săracă.

Pe lângă profitul pe care îl puteau obține de pe urma vânzării terenurilor, o altă cauză a numărului mic de construcții civile consta în cerințele autorităților. Construcțiile de acest fel nu se ridicau la voia întâmplării și într-un termen îndelungat, noii locuitori fiind datori ca în termen de trei ani de la achiziționarea terenului să-și ridice imobilul după un plan bine stabilit, alcătuit de arhitectul orașului⁶³. Locuințele din partea centrală a așezării trebuiau construite din cărămidă, pe două niveluri (parter și etaj)⁶⁴. Un element important din punct de vedere arhitectural ce trebuia să intre în componența clădirilor civile care urmau a se face la ulița principală a noului oraș era galeria (porticul), dispusă pe fațada principală⁶⁵.

Începând cu anul 1838, concomitent cu ridicarea clădirii administrative ce se dorea a fi în preajma carantinei, a avut loc definitivarea nucleului orașului⁶⁶. Viitoarele clădiri publice ale orașului erau cele ale ocârmuirii, judecătorei, magistratului, poliției, închisorii, cazarmei și erau planificate a se ridica în partea centrală a așezării, fiind realizate din banii obținuți în urma vânzării terenurilor pomenite anterior⁶⁷. Pe lângă acestea, alte edificii importante au fost catedrala, cu hramul „Sfântul Haralambie”, construită în anul 1842, și școala de băieți, ridicată zece ani mai târziu⁶⁸. Dintr-o descriere a localității din 1859, reiese că orașul era zidit regulat, cu străzi largi și case scunde și îngrijite. Casa administrației, aflată lângă piața centrală, pare să fi fost mai izolată de restul construcțiilor⁶⁹.

Unul din orașele create pe baza principiilor urbanistice moderne în prima jumătate a secolului al XIX-lea a fost **Turnu Severin**, apărut, la fel ca Turnu-Măgurele, în apropierea unui câmp de ruine antice și medievale⁷⁰. Ideea înființării

⁶¹ *Ibidem*, p. 58.

⁶² Ilie Oprică, Marin Dumitrescu, Ion Grigorescu, *op. cit.*, p. 41.

⁶³ „Analele Parlamentare ale României”, tom VI, partea I, 1835-1836, p. 92.

⁶⁴ Ilie Oprică, Marin Dumitrescu, Ion Grigorescu, *op. cit.*, p. 42.

⁶⁵ Andrei Pănoiu, *op. cit.*, p. 57.

⁶⁶ Panait I. Panait, *Dunărea și orașele*, p. 273.

⁶⁷ „Analele Parlamentare ale României”, tom VI, partea I, 1835-1836, p. 92.

⁶⁸ Andrei Pănoiu, *op. cit.*, p. 61.

⁶⁹ Hariton Constantinescu, *op. cit.*, p. 19.

⁷⁰ Teodor Octavian Gheorghiu, *Urbanistica românească extracarpatică a secolului XIX*, în *Orașele, orașenii și banii: atitudini, activități, instituții, implicații (sec. XVI-XX)*, Laurențiu Rădvan și Bogdan Căpraru (eds.), Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2011, p. 273.

orașului nu reprezenta o noutate, un proiect similar fiind gândit în prima jumătate a secolului XVIII-lea, când Oltenia s-a aflat sub stăpânire austriacă⁷¹. Până la urmă, acest demers nu s-a mai realizat, Oltenia reintrând în componența Țării Românești în anul 1739.

La fel ca alte orașe-porturi de la Dunăre, una dintre cauzele principale ale înființării orașului a constat în libertatea comerțului în Principatele Române și a navigației pe Dunăre adoptate prin tratatul de la Adrianopol din anul 1829⁷². Un alt factor important la nivel local îl reprezintă decăderea vechii reședințe a județului Mehedinți, ce se afla la Cerneți⁷³, grav afectat în urma incendiului din 1828⁷⁴.

Spre deosebire de Alexandria și Turnu Măgurele, unde inițiativa înființării noilor centre urbane a aparținut negustorilor străini, în cazul de față demersul a aparținut autorităților ruse. Astfel, printr-un decret din 23 aprilie 1833, generalul Pavel Kiseleff solicita înființarea orașului comercial Turnu Severin, suprafața viitorului oraș urmând să aibă aproximativ 396.000 stânjeni pătrați⁷⁵. Unul din motivele principale pentru care acesta s-a implicat direct în înființarea la Turnu Severin a unui oraș a fost poziția sa ca principal punct strategic la Dunăre. Rușii doreau să facă din Severin un puternic centru comercial în zonă, tocmai pentru a împiedica interesele economice și comerciale ale Austriei spre Dunărea de Jos⁷⁶. Tot procesul de urbanizare petrecut la Dunărea de Jos, începând cu reorganizarea orașelor Brăila și Giurgiu, ilustrează indirect controlul pe care Rusia dorea să-l exercite asupra acestei zone, începând de la Turnu Severin și până la gurile fluviului. Pe lângă Austria, cel puțin la fel de mult au fost afectate și interesele comerciale ale Imperiului Otoman.

Revenind la Turnu Severin, moșia pe care s-a format noul oraș a fost cumpărată de autoritățile ruse de la deținătorii ei, Ion Severineanu și Bălașa Fratoștițeanca, cheltuielile cu realizarea noului plan al așezării și strămutarea autorităților aici fiind suportate din diferite fonduri ale Statului, alocate în acest scop⁷⁷. Moșia a fost cumpărată cu 3.000 de galbeni, mare parte din sumă provenind din venitul arendării canalului navigabil al Dunării, venit perceput de stat⁷⁸.

Planul inițial al noului oraș prevedea cinci sute de locuri de case, toate rezervate pentru locuitorii din Cerneți. Acest plan nu a fost pus în aplicare din cauza cernătenilor, care puseseră ca principală condiție pentru mutarea în noul oraș primirea gratuită a terenurilor, privită ca o despăgubire a pierderilor fostelor locuințe⁷⁹. Acest lucru a dus la întârzierea înființării noului oraș. Dacă înființarea

⁷¹ C. Pajură, D. T. Giurescu, *op. cit.*, p. 49.

⁷² *Ibidem*, 50.

⁷³ Nicolae Iorga, *Orașele oltene și mai ales Craiova în pragul vremilor nouă (1760-1830)*, ediția a II-a, Craiova, 1925, p. 7.

⁷⁴ C. Pajură, D. T. Giurescu, *op. cit.*, p. 52.

⁷⁵ Elena Bărculescu, *op. cit.*, p. 43.

⁷⁶ C. Pajură, D. T. Giurescu, *op. cit.*, p. 51.

⁷⁷ *Ibidem*, p. 52.

⁷⁸ V. Demetrescu, *op. cit.*, p. 16.

⁷⁹ *Ibidem*, p. 27.

formală a orașului a avut loc în anul 1833, cea efectivă a survenit trei ani mai târziu, întârzierea acestui lucru fiind cauzată și de schimbarea lui Pavel Kiseleff cu Alexandru Ghica⁸⁰.

Amenajată pe baza unui plan geometric, noua așezare a preluat funcțiile administrative ale Cernețiului⁸¹. Tot din anul 1833 s-a decis și vinderea locurilor de case, începându-se distribuirea acestora⁸². Banii obținuți din vânzarea locurilor respective urmau a fi utilizați pentru a se clădi sediul magistratului, un tribunal, o școală, un birt și o închisoare⁸³. Din nefericire, spre deosebire de situația altora dintre orașele nou-înființate sau reorganizate, până în prezent n-am găsit informații care să arate care era prețul acestor terenuri.

Mai întâi s-au așezat câțiva negustori, care au profitat de stabilirea schelei și carantinei în apropiere. Este vorba de locuitori din diferite târguri, precum Strehaia, Cleanov și Baia de Aramă⁸⁴, din satele din împrejurimi și, nu în ultimul rând, străini care au profitat de dreptul de a se stabili aici⁸⁵. După refuzul inițial al cernățenilor de a se muta cu locuințele în noul oraș, pentru a atrage cât mai mulți locuitori, stăpânirea a fost nevoită, în iunie 1836, să acorde dreptul „străinilor de a-și cumpăra locuri și a se așeza în noul oraș”⁸⁶.

Dintr-o descriere a prințului rus Anatole Demidoff, de la 1837, reiese că acest oraș era format „dintr-o stradă cu prăvălii și mărfuri murdare”⁸⁷. La fel ca în alte orașe importante ale Țării Românești, fiecare zonă a Severinului va fi definită printr-o culoare: „împărțindu-l în vopsăliile arătate în plan”⁸⁸.

Până la 1840 s-au mai ridicat clădiri, precum: carantina, primăria, mai multe case particulare⁸⁹, alături de „Hanul Roșu”, ridicat de negustorii greci⁹⁰. Autoritățile județene se vor muta de la Cerneți în noul oraș în anul 1841, Severinul devenind oficial reședința județului Mehedinți un an mai târziu⁹¹.

Ca materiale de construcții, majoritatea caselor și prăvăliilor au fost construite din lemn și nuiele cu lut⁹². În 1842 este ridicată și o biserică, cu hramul „Adormirea Maicii Domnului”, de către maiorul Ioan Ciupangea, cu un ajutor și din partea statului de patru sute de galbeni⁹³. Tot sub aspect edilitar, ca în cazul

⁸⁰ C. Pajură, D. T. Giurescu, *op. cit.*, p. 55.

⁸¹ Teodor Octavian Gheorghiu, *op. cit.*, p. 271.

⁸² V. Demetrescu, *op. cit.*, p. 31.

⁸³ C. Pajură, D. T. Giurescu, *op. cit.*, p. 53.

⁸⁴ Paul Barbu, *Olenia în perioada premergătoare revoluției de la 1848*, *Rdl*, tom 32 (1979), nr. 1, p. 130.

⁸⁵ V. Demetrescu, *op. cit.*, p. 31.

⁸⁶ C. Pajură, D. T. Giurescu, *op. cit.*, p. 57.

⁸⁷ Nicolae Iorga, *Istoria românilor prin călători*, Ad. Angheliescu (ed.), București, Editura Eminescu, 1981, p. 528.

⁸⁸ C. Pajură, D. T. Giurescu, *op. cit.*, p. 73.

⁸⁹ I. C. Filitti, *Primii ani de organizare a Brăilei după eliberarea de la 1829*, în „Analele Brăilei”, II (1930), nr. 1, p. 26.

⁹⁰ C. Pajură, D. T. Giurescu, *op. cit.*, p. 73.

⁹¹ Ion I. Nistor, *Țara Severinului și Banatul Timișan*, în *AARMSI*, tom 27 (1944-1945), p. 219.

⁹² V. Demetrescu, *op. cit.*, p. 31.

⁹³ *Ibidem*, p. 32.

orașelor reorganizate de la Brăila și Giurgiu, și Turnu Severin a beneficiat de existența unei Grădini Publice, amenajată în perioada 1842-1848⁹⁴. De asemenea, a fost înființat și un spital, pe care îl găsim într-o listă de cheltuieli de la 1848⁹⁵, cât și a unei școli publice, deschisă în septembrie 1851 sub conducerea profesorului D. C. Frumușeanu⁹⁶. În aceeași perioadă a început pavarea străzilor din oraș și mutarea aici a școlii primare de la Cerneți⁹⁷.

Unii locuitori din Cerneți s-au stabilit totuși aici ceva mai târziu, după anul 1850, primind dreptul de a-și face locuințe în partea de răsărit a orașului⁹⁸. Stabilirea lor a modificat puțin planul inițial al orașului: spre deosebire de străzile din centrul așezării care erau drepte, aici acestea erau ușor curbe⁹⁹.

În anul 1851, la Severin s-a decis mutarea Agenției Vapoarelor și înființarea portului¹⁰⁰, un an mai târziu realizându-se și drumul ce îl lega de Craiova și care ocolea Cernețiul¹⁰¹. Aceste lucruri au influențat pozitiv evoluția ulterioară a așezării, Severinul numărând în 1853 peste două sute cincizeci de case¹⁰². În 1855 a fost introdus iluminatul public pe bază de lumânări de seu¹⁰³.

Alături de Alexandria, Turnu Măgurele și Turnu Severin, printre orașele nou-apărute ca structuri moderne, post-regulamentare, au fost: Călărași, Oltenița, Calafat și Corabia¹⁰⁴. Spre deosebire de așezările urbane evidențiate anterior, care erau considerate orașe libere din punct de vedere juridic încă de la înființare, evoluția spre acest statut a celor patru localități de la malul Dunării a reprezentat o consecință a emancipării lor de sub stăpânirea particulară sub care se aflau, prin intermediul răscumpărării. Având interese economice, datorită rolului de principale porturi dunărene al acestor localități, negustorii locali au urmărit creșterea așezărilor respective. Demersul lor a întâmpinat dificultăți, din cauza impedimentelor stăpânilor de moșii, care erau uneori în complicitate cu autoritățile. În cele ce urmează, vom înfățișa care au fost cauzele și principalii pași prin care aceste așezări au primit statutul de oraș, precum și transformările ulterioare.

Spre deosebire de centrele amintite în prima parte a studiului, care încă de la înființare au fost socotite orașe libere, **Călărașii** au rămas chiar și după ce a trecut la statutul de oraș sub ascultarea proprietarului moșiei. Așezarea se afla pe

⁹⁴ Aurora-Octavia Băișan, *op. cit.*, p. 43.

⁹⁵ „Analele Parlamentare ale României”, tom XVII, Partea I, *Obicinuita Obștească Adunare a Țării Românești*, Legislatura V, Sesiune I, 1851-1852, București, 1910, p. 766.

⁹⁶ Aurora-Octavia Băișan, *op. cit.*, p. 24.

⁹⁷ *Ibidem*.

⁹⁸ V. Demetrescu, *op. cit.*, p. 35.

⁹⁹ *Ibidem*.

¹⁰⁰ Lt. Col. Mih. Drăghicescu, *Istoricul principalelor puncte pe Dunăre de la gura Tisei până la mare și pe coastele mării de la Varna la Odessa*, București, 1943, p. 102.

¹⁰¹ V. Demetrescu, *op. cit.*, p. 34.

¹⁰² *Ibidem*, p. 35.

¹⁰³ C. Pajură, D. T. Giurescu, *op. cit.*, p. 73.

¹⁰⁴ Teodor Octavian Gheorghiu, *op. cit.*, p. 254.

moșia Lichirești¹⁰⁵ a Epitropiei spitalului Colțea din București¹⁰⁶, beneficiind de dezvoltare după adoptarea Regulamentului Organic¹⁰⁷ și eliminarea monopolului comercial otoman, prin stabilirea aici a unei carantine la Dunăre. A sporit astfel circulația mărfurilor autohtone, lucru care a stimulat progresul economic al Călărașilor. Totul a culminat cu mutarea aici în anul 1833 a capitalei județului Ialomița, în detrimentul Urziceniilor. Acest lucru a dus la revitalizarea târgului, remarcându-se o creștere a veniturilor rezultate din taxele încasate de pe urma diferitelor mărfuri. În timp ce veniturile târgului Urziceni, fosta reședință de județ, se ridicau între noiembrie 1834 și noiembrie 1835 la 5669 lei și douăzeci și trei de parale, la Călărași suma urca la 8057 lei și nouăzeci și opt de parale¹⁰⁸. Pe lângă rolul de important port la Dunăre, unul din principalele motive care au stat la baza mutării aici a reședinței de județ a ținut de dorința administrației ruse de a colabora mai bine cu autoritățile județului, cât și de a putea interveni cât mai repede la sud de Dunăre, în cazul în care situația politică o cerea¹⁰⁹. În aceste condiții, autoritățile locale, care părăsiseră la 1828 așezarea, după izbucnirea epidemiei de ciumă, au revenit în așezare¹¹⁰.

Odată cu dobândirea statutului de reședință a județului Ialomița, din punct de vedere administrativ, conducerea așezării a fost dată unei comisii locale alcătuită din șase sau doisprezece candidați, ce trebuiau aleși, din rândul locuitorilor mai de seamă. Dintre cei aleși, cârmuitorul recomanda două persoane, acestea fiind întărite de Vornicia Treburilor din Lăuntru. Cel dintâi numit ocupa și funcția de Președinte al comisiei¹¹¹. Prima comisie locală a orașului a fost numită la 1 noiembrie 1833. Pe lângă perceperea taxelor, alte atribuții ale comisiei au fost asigurarea locuitorilor cu produse de strictă necesitate, înfrumusețarea localității, curățirea străzilor, iluminatul și paza de incendii¹¹².

Căpătarea statutului de oraș-reședință a județului Ialomița și dezvoltarea sa economică și teritorială au dus la creșterea numărul populației. Procesul de stabilire la Călărași a noilor locuitori a antrenat mai întâi, în mod prioritar, familii de români, acestora alăturându-se pe parcurs și unii străini¹¹³.

¹⁰⁵ Începând din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea era stabilit aici un important vad cu rol legătură între București și Siliștra (Laurențiu Rădvan, *Drumuri de țară și drumuri de oraș în Țara Românească în secolele XVII-XVIII*, în *Orașul din spațiul românesc între Orient și Occident*, volum editat de Laurențiu Rădvan, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2007, p. 81).

¹⁰⁶ La 1722 noii locuitori din Lichirești, devenit ulterior Călărași primeau dreptul de stabilire pe moșia mănăstirii Colțea (Ileana Zbirnea, *Dezvoltarea căilor de transport la Călărași în secolele XIX-XX*, în *HU*, III (1995), p. 127.

¹⁰⁷ Samarian Gh. Pompei, *op. cit.*, p. 67.

¹⁰⁸ Panait I. Panait, *Procesul de urbanizare*, p. 78.

¹⁰⁹ Constantin Tudor, *op. cit.*, p. 36.

¹¹⁰ Ileana Zbirnea, *op. cit.*, p. 127.

¹¹¹ Constantin Tudor, *op. cit.*, p. 37.

¹¹² *Ibidem*, p. 38.

¹¹³ Panait I. Panait, *Date noi privind dezvoltarea orașului Călărași în prima jumătate a secolului al XIX-lea*, în „Cultură și Civilizație la Dunărea de Jos”, I (1985), p. 145.

Particularitatea demografică a Călărașilor a fost dată de stabilirea aici a unui important grup de dobrogeni. La 6 iunie 1836, un grup de fruntași silistreni adresează o scrisoare domnului Alexandru Ghica, în numele unei importante părți a populației orașului, cerând permisiunea de a se putea stabili la Călărași. Ei erau dispuși să plătească cât se cuvine pentru pământul unde se vor așeza. Unul din motivele pentru care aceștia doreau să se stabilească la Călărași era reprezentat de vechile legături economice și demografice dintre cele două așezări, dar și de avantajele pe are orașul românesc le deținea, fiind situat la nord de fluviu¹¹⁴. Călărașii reprezentau un important punct comercial pe unul din drumurile ce legau Bucureștii de Silistra, fiind o legătură importantă cu Dobrogea¹¹⁵.

Pe lângă populația autohtonă, un alt rol important în schimbarea la față a orașului l-au avut și negustorii și meșterii străini, în special cei bulgari, veniți după 1830¹¹⁶. La fel ca în cazul evreilor din Moldova, noilor locuitori, în mare parte negustori și meșteri, li s-au acordat diferite facilități („cei ce vor, o să li se dea locuință și alișveris”), toate acestea având ca finalitate transformarea Călărașilor într-un mic oraș comercial¹¹⁷. Pentru Călărași, aceste evoluții au reprezentat o etapă de tranziție, premergătoare câștigării autonomiei de sub tutela mănăstirii și spitalului Colțea¹¹⁸.

Odată cu dezvoltarea teritorială a orașului și creșterea numărului populației, au avut loc și importante transformări la nivel edilitar. Astfel, au fost ridicate numeroase case cu prăvălii la ulița principală a localității¹¹⁹. Printre cei care și-au ridicat astfel de clădiri au fost pitarul Grigore Poenaru și cumnatul său, Ioniță¹²⁰. Alături de clădirile particulare, se aflau și câteva publice, printre care se număra carantina, amenajată la 1834, în vecinătatea căreia se găsea un han cu două odăi, o brutărie și o măcelărie, toate aparținând Epitropiei Colțea, o școală și biserica veche¹²¹. Conform instrucțiunilor privind înfrumusețarea orașelor primite de la Departamentul din Lăuntru, au fost adoptate măsuri privind îndreptarea ulițelor și realizarea unor șanțuri la marginea acestora¹²².

Împreună cu Ocârmuirea județului, comisia orașului a adoptat hotărâri privind planul de sistematizare a orașului, elaborat conform normelor stabilite de Vornicia din Lăuntru. Printre principalele prevederi ale acestui plan, elaborat în 1837, se numărau: înlocuirea acoperișurilor de stuf ale caselor cu olane, prefacerea

¹¹⁴ Pirin Boiagiev, *Din relațiile economice și demografice dintre Călărași și Silistra*, în „Cultură și civilizație la Dunărea de Jos”, vol. XIII-XIV (1995), p. 262.

¹¹⁵ Panait I. Panait, *Date noi privind dezvoltarea orașului Călărași*, p. 143.

¹¹⁶ Samarian Gh. Pompei, *op. cit.*, p. 67.

¹¹⁷ *Ibidem*, p. 68.

¹¹⁸ Teodor Octavian Gheorghiu, *op. cit.*, p. 271.

¹¹⁹ Samarian Gh. Pompei, *op. cit.*, p. 106.

¹²⁰ Constantin Tudor, *op. cit.*, p. 40.

¹²¹ *Ibidem*.

¹²² *Ibidem*.

în cărămidă a coșurilor caselor, obligația ca fânul, paiele și stuful să nu mai fie depozitate în gospodării. De asemenea, orașul era împărțit în două cvartaluri¹²³.

Chiar dacă din punct de vedere juridic devenise oraș, la fel ca în cazul majorității târgurilor Țării Românești, Călărașii erau o așezare închinată, locuitorii localității având unele îndatoriri față de stăpâna moșiei, mănăstirea Colțea. De asemenea, banii proveniți din vânzarea pâinii, a cărnii și a băuturilor reveneau tot stăpânului moșiei. Printre îndatoririle locuitorilor erau: munca obligatorie în folosul stăpânirii (12 zile pe an cu normă), alte taxe datorate stăpânului moșiei, cât și vama către domnie¹²⁴.

De acum încolo, principalul obiectiv a fost de obținere a statutului juridic de oraș liber. Ieșirea de sub autoritatea Eforiei Spitalului Colțea a reprezentat pentru perioada 1836-1852 unul din demersurile principale ale locuitorilor orașului, acest lucru fiind arătat de numeroasele jalbe ale acestora către domnie¹²⁵. Astfel într-o plângere din 25 februarie 1836, călărășenii cereau domnului drepturi pentru practicarea comerțului, subliniind că acestea au fost date celorlalte orașe de pe malul Dunării, în afara Călărașilor¹²⁶.

Ca urmare a acestor jalbe, în anul 1849, eforia Spitalului Colțea acceptă răscumpărarea târgului. În următorii ani au avut loc formalitățile pentru stabilirea veniturilor moșiei, pe baza cărora urma să se stabilească suma de răscumpărare, cât și întocmirea noului plan de sistematizare al orașului¹²⁷. Una din nevoile principale ale locuitorilor din Călărași era o extindere a planului localității, aceștia dorind ca noul oraș să cuprindă pe lângă piețe și locuri de casă, dar și terenul agricol, cu pășunea aferentă. Domnia a răspuns pozitiv acestei cereri și a luat hotărârea de a modifica planul inițial al târgului¹²⁸. Emanciparea localității de sub autoritatea Epitropiei Spitalului Colțea s-a produs la 24 septembrie 1852, așezarea primind un nou nume, acela de Știrbei¹²⁹.

Localitate atestată ca sat din anul 1515, **Oltenița** a rămas în acest stadiu până în prima jumătate a secolului al XIX-lea, având acest statut până la 1852¹³⁰. Comparativ cu situația Călărașilor, unde procesul de emancipare a fost unul de lungă durată, în cazul Olteniței lucrurile au fost mai simple. Astfel, la cererea populației localității, fostul domn al Țării Românești Alexandru Dimitrie Ghica, în calitate de proprietar al moșiei Oltenița a hotărât să cedeze locuitorilor teritoriul necesar constituirii orașului, acest lucru devenind oficial la 23 aprilie 1853¹³¹. Aprobându-le cererea, domnul le vinde într-o primă etapă aproximativ șase sute de

¹²³ *Ibidem*, p. 41.

¹²⁴ *Ibidem*, p. 30.

¹²⁵ Panait I. Panait, *Procesul de urbanizare*, p. 78.

¹²⁶ Idem, *Considerațiuni privind geneza orașelor dunărene*, p. 235.

¹²⁷ Paraschiva Căncea, *op. cit.*, p. 118.

¹²⁸ Simion Câlția, *op. cit.*, p. 306.

¹²⁹ Samarian Gh. Pompei, *op. cit.*, p. 63.

¹³⁰ Dinu Mareș, *op. cit.*, p. 54.

¹³¹ Panait I. Panait, *Considerațiuni privind geneza orașelor dunărene*, p. 236.

pogoane, dintre care o sută pentru vatra orașului¹³². Acestea îi erau prevăzute aproximativ trei sute douăzeci și patru de locuri pentru case, repartizate în trei categorii la prețurile de patru, trei sau doi lei stânjenul pătrat, care urmau a fi plătite contra unor sume eșalonate în timp, stabilite în funcție de categoria terenului cumpărat¹³³.

Noul plan al orașului trebuia să prevadă foarte clar delimitarea vetrei așezării cu locuințele aferente de terenul destinat izlazului, iar după trasarea străzilor planul a fost supus aprobării domnului¹³⁴. Și la Oltenița, ca și în alte orașe noi, trama stradală era una ordonată, de tip rectangular¹³⁵. În ceea ce privește construirea noilor locuințe, dintr-o autorizație de construcție din aprilie 1857 emisă de Magistratul orașului, reiese că cei care doreau să ridice urmau „a clădi în aliniere uliții după planul orașului și după regulile clădirii, adică fațada casii de zid și împrejmuire asemenea de uluci, că alfel va fi oprit”¹³⁶.

Baremul stabilit de Departamentul din Lăuntru pentru declararea unei localități nou-create ca oraș liber era dat de întrunirea unui număr de 250 de cumpărători de locuri de casă, acest lucru realizându-se la Oltenița încă din martie 1853, când numărul acestora era 278¹³⁷. Dacă dezvoltarea orașului se intensifica, Alexandru D. Ghica se angaja să vândă și alte loturi de teren¹³⁸.

La dată fondării orașului, Oltenița număra aproximativ 750 de locuitori, majoritatea acestora provenind din satele aflate în împrejurimi¹³⁹. Motivele principale ale migrării spre noul oraș constau în faptul că locuitorii, deși majoritatea erau meșteri sau negustori, trebuiau să îndeplinească îndatoririle locuitorilor de la sate, să presteze zile de muncă pentru stăpânul moșiei și să plătească diferite sume la fiecare schimbare a arendașului pentru casele și terenurile pe care le dețineau¹⁴⁰. Pe lângă acestea, mulți au fost atrași de facilitățile oferite de domnie celor stabiliți în oraș¹⁴¹.

Trecut încă din cea de-a doua jumătate a secolului al XVIII-lea mai întâi sub stăpânire boierească, apoi în cea a bisericii „Sfântul Ilie” din Craiova, **Calafatul** a reprezentat unul din principalele porturi dunărene ale țării, alături de Brăila și Giurgiu¹⁴². În prima parte a secolului al XIX-lea, Calafatul prezenta o imagine dezolantă, fiind descris de călătorii străini drept un „sat ars și părăsit, în

¹³² Alexandru I. Mărculescu, *op. cit.*, p. 25.

¹³³ Dinu Mareș, *op. cit.*, p. 55.

¹³⁴ *Ibidem*, p. 56.

¹³⁵ Mădălina-Teodora Andrei, *op. cit.*, p. 309.

¹³⁶ Alexandru I. Mărculescu, *op. cit.*, p. 31.

¹³⁷ Dinu Mareș, *op. cit.*, p. 57.

¹³⁸ *Ibidem*, p. 56.

¹³⁹ Alexandru I. Mărculescu, *op. cit.*, p. 28.

¹⁴⁰ Dinu Mareș, *op. cit.*, p. 56.

¹⁴¹ În Jurnalului Sfatului Administrativ extraordinar, emis de domnul Țării Românești Alexandru D. Ghica, încă din anul 1837, se prevedea acordarea dreptului pentru săteni de a se strămuta în oraș (*ibidem*, p. 54).

¹⁴² Vasile Petrișor, Ieius Mândroi, *op. cit.*, p. 44.

Oltenia”¹⁴³. Conform hărții rusești de la 1835, Calafatul nu făcea parte din rândul orașelor și târgurilor județului Mehedinți, unde era inclus ca sat¹⁴⁴.

Demersurile privind fondarea orașului au început în anul 1851, o dată cu tratativele pe care Iosif Andronovici, staroste de negustori, le-a inițiat cu Epitropia bisericii „Sfântul Ilie” din Craiova. În urma acestei întâlniri, un grup de treizeci și șapte de negustorilor au adresat domnului Țării Românești, Barbu Știrbei, un document cu privire la necesitatea emancipării orașului, motivând rolul important pe care l-ar putea avea așezarea ca port dunărean¹⁴⁵. Pe lângă bunele intenții de emancipare a localității, un alt scop ținea de dezvoltarea pieței de cereale, zona respectivă având o importantă cultură de acest fel. Pe lângă cereale, tot pe la Calafat se exportau cantități importante de sare¹⁴⁶ și cherestea¹⁴⁷. Prin prevederile tratatului de la Adrianopol, negustorii puteau să stabilească prețul de vânzare, lucru care nu fusese posibil până la 1829, această activitate aparținând reprezentanților guvernului turc.

Demersul negustorilor a avut rezultate, domnul răspunzând pozitiv solicitărilor lor. Erau destinate pentru viitorul oraș o mie de pogoane de pământ, ce puteau fi vândute celor care doreau să se stabilească aici, din care două sute de pogoane pentru locurile de case, exceptând ulițele și piețele, restul rămânând pentru izlazul orașului¹⁴⁸. De asemenea, erau stabilite prețurile pentru achiziționarea acestor terenuri: șase lei de stânjen pătrat pentru cele douăzeci și cinci de pogoane de calitate întâi, apoi patru lei de stânjen pătrat pentru cincizeci de pogoane de calitate a doua, trei lei de stânjen pentru alte cincizeci de pogoane pătrat de calitate a treia, respectiv doi lei de stânjen pătrat pentru douăzeci și cinci de pogoane de clasa a patra. Orașul era declarat înființat dacă se aduna o sumă de o sută douăzeci de mii lei¹⁴⁹.

Treptat, s-a hotărât ca prețul pentru cele douăzeci și cinci de pogoane de calitate întâi să crească de la șase lei la opt per stânjenul pătrat, terenurile din celelalte trei categorii rămânând la maxim 5 lei per stânjen pătrat. Scumpirea celor mai bune locuri din oraș a fost cauzată de faptul că acolo se putea ridica diferite crâșme și prăvălii, cu bun potențial de a aduce beneficii negustorilor¹⁵⁰. Până la finalul anului 1852, de pe urma vânzării terenurilor se strânsese suma de 221.191 lei¹⁵¹. Suma rezultată era destinată răscumpărării moșiei, aflată sub stăpânirea

¹⁴³ *Călători străini despre Țările Române în secolul al XIX-lea*, seria nouă, vol. I (1801-1821), p. 528.

¹⁴⁴ C. C. Giurescu, *op. cit.*, p. 246.

¹⁴⁵ Vasile Petrișor, Ieius Mândroi, *op. cit.*, p. 91.

¹⁴⁶ A se vedea statisticile publicate în: *Documente privitoare la economia Țării Românești (1800-1850)*, vol. I-II, culese de I. Cojocaru, București, Editura Științifică, 1957, nr. 51, 338 (vol. I) și 463 (vol. II).

¹⁴⁷ *Ibidem*, p. 157, nr. 80.

¹⁴⁸ T. G. Bulat, *op. cit.*, p. 21.

¹⁴⁹ *Ibidem*, p. 22.

¹⁵⁰ *Ibidem*, p. 24.

¹⁵¹ Vasile Petrișor, Ieius Mândroi, *op. cit.*, p. 92.

Bisericii „Sfântul Ilie” din Craiova: „cu banii ce se vor strânge din această vânzare să se cumpere vreun acaret pe seama bisericii, spre a sa despăgubire”¹⁵².

Totuși, lucrările de înființare a orașului au fost întârziate din cauza războiului ruso-turc, unele lupte purtându-se la Calafat și în împrejurimile acestuia în cursul anilor 1853-1854¹⁵³. Hrisovul final de emancipare a localității a fost emis de domnul Țării Românești, Barbu Știrbei, în septembrie 1855, când toate formalitățile au fost finalizate. Actul prevedea mai întâi condițiile de emancipare, după care erau redate modalitățile concrete de delimitare a vetrei orașului de moșia propriu-zisă¹⁵⁴. Astfel, pentru vatra orașului s-au alocat 342 și jumătate pogoane, divizate astfel: 136 pentru bulevard, ulițe și piețe, 198 pentru locuri de case și magazii și opt pogoane și jumătate pentru locul carantinei¹⁵⁵. Cele 198 de pogoane destinate locurilor de case și magaziiilor erau împărțite în patru clase fiecare din aceasta având o vopsea diferită: clasa I cu vopsea roșie cuprindea 48 de pogoane, clasa a II-a, însemnată pe plan cu vopsea verde, avea 50 de pogoane, celei de-a treia clase, marcată cu vopsea galbenă, 50cincizeci de pogoane, același număr de pogoane avându-l și cea de patra clasă, de culoare albastră. Ca prețuri de achiziție, acestea erau similare celor din Oltenița, respectiv: câte șase lei stânjenul pătrat la cele de clasa I, respectiv câte patru, trei și doi lei pentru celelalte trei clase¹⁵⁶. Restul de 657 pogoane erau destinate înlazului orașului, pe viitor vatra orașului având posibilitatea de a se extinde¹⁵⁷. În privința locurilor nevândute, magistratul orașului, împreună cu reprezentantul Epitropiei bisericii, aveau datoria ca o dată la șase luni să trimită Epitropiei o listă actualizată a înstrăinării lor, precum și banii rezultați¹⁵⁸. Acțiunea de răscumpărare a orașului se va prelungi până la finele secolului al XIX-lea, această perioadă fiind marcată de disputele interminabile dintre autoritățile orașului și Epitropia bisericii „Sfântul Ilie”¹⁵⁹.

Un alt oraș nou-apărut la malurile Dunării a fost cel de la **Corabia**. Înființarea acestuia, proces inițiat încă din 1859 de o parte de negustorii din Caracal, a survenit de-abia la 1871 prin promulgarea Legii fondării orașului Corabia de către Carol I¹⁶⁰. Am dorit să-l menționăm în rândul noilor orașe apărute în Țara Românească, cu toate că procesul prin care a căpătat statul urban nu intră în segmentul temporar pe care ni l-am propus în acest studiu.

¹⁵² *Ibidem*.

¹⁵³ Lt. Colonel Mih. Drăghicescu, *op. cit.*, p. 142.

¹⁵⁴ Vasile Petrișor, Ieius Mândroi, *op. cit.*, p. 93.

¹⁵⁵ *Ibidem*, p. 95.

¹⁵⁶ *Ibidem*.

¹⁵⁷ *Ibidem*.

¹⁵⁸ *Ibidem*, p. 96.

¹⁵⁹ *Ibidem*, p. 97.

¹⁶⁰ Laurențiu Ciupitu, *op. cit.*, p. 25.

Deciziile politice și economice luate în urma încheierii tratatului de pace de la Adrianopol și adoptării Regulamentului Organic au avut un rol important în modernizarea orașelor Țării Românești. Acest lucru a putut fi observat prin fenomenul înființării unor noi orașe începând cu perioada regulamentară. Spre deosebire de Moldova, unde demersurile privind formarea unor noi târguri sau târgușoare au aparținut proprietarilor de moșii, în cazul Țării Românești inițiativa înființării orașelor a fost în primul rând a negustorilor, în special a celor de origine străină (sud-dunăreană), interesați să-și creeze noi piețe de desfacere, cu potențial de profit cât mai bun. Pe lângă negustori, un rol esențial în evoluția acestui proces l-a avut statul, care s-a implicat direct în fondarea unor orașe, cum este cazul de la Turnu-Severin. S-a putut observa și că alegerea locurilor sau moșiilor pe care s-au ridicat noile orașe nu a fost întâmplătoare, fiind determinată de specificul economic al orașului: port la Dunăre sau centru al unei zone agricole.

Dacă o parte din noile așezări urbane au fost nou-înființate pe diferite moșii achiziționate de negustori sau chiar de către autoritățile statului, altele au trebuit să treacă printr-un lung proces de emancipare de sub stăpânire particulară. Chiar dacă schimbările au avut loc mai greu, din cauza modului în care autoritățile le gestionau, nu se poate pune la îndoială importanța deciziilor politice și economice ale autorităților în modernizarea peisajului urban al Țării Românești din prima jumătate a secolului al XIX-lea.

On the history of the establishment of towns in Wallachia in the first half of the 19th century

Abstract

The present study analyzes the process of the founding of new towns in Wallachia in the period between the adoption of the Organic Regulation in 1832, going until the establishment of the Union of Romanian Principalities in 1859. On the one hand, the new towns are discussed with regard to their emergence; on the other hand, the towns that appeared as a result of a long process of emancipation from private control are treated. Two events positively influenced this process: the provisions of the Russian-Turkish Peace Treaty in Adrianople and the measures taken following the adoption of the Organic Regulation. Significant changes can be seen from the economic, administrative, social, ethnic, as well as municipal point of view. These transformations are visible both in the case of the old reorganized towns and in the case of the new ones, which we are dealing in the present study. The freedom of trade of the Romanian Lands after 1829 largely influenced the development of new towns.

Keywords: Wallachia; Organic Regulation; town; merchant; Danube.

ABREVIERI

<i>AARMSI</i>	= Analele Academiei Române, Memoriile Secțiunii Istorice
<i>AARMSL</i>	= Analele Academiei Române, Memoriile Secțiunii Literare
<i>AARPAD</i>	= „Analele Academiei Române”, seria II, București, 1879-1916
<i>AA.SS.</i>	= <i>Acta Sanctorum</i> , ed. Bollandisti, III ^a edițiune, Parigi 1863-1870
<i>AB</i>	= Arhivele Basarabiei
<i>ACNSAS</i>	= Arhivele Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității
<i>AE</i>	= L'Année Epigraphique, Paris
<i>AIR</i>	= Arhiva Istorică a României
<i>AIAC</i>	= Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie Cluj
<i>AIIAI</i>	= Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol”, Iași
<i>AIIC</i>	= Anuarul Institutului de Istorie Cluj
<i>AIINC</i>	= Anuarul Institutului de Istorie Națională, Cluj
<i>AIIX</i>	= Anuarul Institutului de Istorie „A. D. Xenopol”, Iași
<i>ALIL</i>	= Anuarul de Lingvistică și Istorie Literară, Iași
<i>ALMA</i>	= <i>Archivum Latinitatis Medii Aevi</i> . Genève.
<i>AM</i>	= Arheologia Moldovei, Iași
<i>AMAE</i>	= Arhiva Ministerului Afacerilor Externe
<i>AmAnthr</i>	= American Anthropologist, New Series, Published by Wiley on behalf of the American Anthropological Association
<i>AMM</i>	= Acta Moldaviae Meridionalis, Vaslui
<i>AMMB</i>	= Arhiva Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Iași
<i>AMN</i>	= Acta Musei Napocensis
<i>AMR</i>	= Arhivele Militare Române
<i>AMS</i>	= Anuarul Muzeului din Suceava
<i>ANB</i>	= Arhivele Naționale, București
<i>ANC</i>	= Arhivele Naționale. Serviciul Județean Cluj
<i>ANDMB</i>	= Arhivele Naționale. Direcția Municipiului București
<i>ANG</i>	= Arhivele Naționale. Serviciul Județean Galați
<i>ANI</i>	= Arhivele Naționale, Iași
<i>ANIC</i>	= Arhivele Naționale Istorice Centrale
<i>ANR-Cluj</i>	= Arhivele Naționale, Cluj-Napoca
<i>ANR-Sibiu</i>	= Arhivele Naționale, Sibiu
<i>ANRM</i>	= Arhivele Naționale ale Republicii Moldova, Chișinău
<i>ANRW</i>	= Aufstieg und Niedergang der römischen Welt, Berlin-New York
<i>ANSMB</i>	= Arhivele Naționale. Serviciul Municipiului București
<i>ANV</i>	= Arhivele Naționale, Vaslui
<i>AO</i>	= Arhivele Olteniei
<i>AP</i>	= Analele Putnei
<i>APH</i>	= Acta Poloniae Historica, Varșovia
<i>AqLeg</i>	= <i>Aquila Legionis. Cuadernos de Estudios sobre el Ejército Romano</i> , Salamanca
<i>AR</i>	= Arhiva Românească
<i>ArchM</i>	= Arhiva Moldaviae, Iași
<i>ArhGen</i>	= Arhiva Genealogică
„Arhiva”	= „Arhiva”. Organul Societății Științifice și Literare, Iași
<i>ArhMold</i>	= Arheologia Moldovei
<i>ASRR</i>	= Arhiva Societății Române de Radiodifuziune
<i>AȘUI</i>	= Analele Științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași

- ATS = Ancient Textile Series, Oxbow Books, Oxford și Oakville
 AUAIC = Arhiva Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași
 AUB = Analele Universității „București”
 BA = *Biblioteca Ambrosiana*, Roma, Città Nuova Editrice
 BAR = Biblioteca Academiei Române
 BArchB = Bundesarchiv Berlin
 BAR int. ser. = British Archaeological Reports, International Series
 BBR = Buletinul Bibliotecii Române
 BCIR = Buletinul Comisiei Istorice a României
 BCMI = Buletinul Comisiei Monumentelor Istorice
 BCU-Iași = Biblioteca Centrală Universitară, Iași
 BE = Bulletin Epigraphique
 BF = Byzantinische Forschungen, Amsterdam
 BJ = Bonner Jahrbücher, Bonn
 BMI = Buletinul Monumentelor Istorice
 BMIM = București. Materiale de istorie și muzeografie
 BNB = Biblioteca Națională București
 BNJ = Byzantinisch-Neugriechische Jahrbücher
 BOR = Biserica Ortodoxă Română
 BS = Balkan Studies
 BSNR = Buletinul Societății Numismatice Române
 ByzSlav = Byzantinoslavica
 CA = Cercetări arheologice
 CAI = Caiete de Antropologie Istorică
 CartNova = *La ciudad de Carthago Nova 3: La documentación epigráfica*, Murcia
 CB = Cahiers balkaniques
 CC = Codrul Cosminului, Suceava (ambele serii)
 CCAR = Cronica cercetărilor arheologice din România, CIMEC, București
 CCh = *Corpus Christianorum*, Turnhout
 CChSG = *Corpus Christianorum. Series Graeca*
 CCSL = *Corpus Christianorum Series Latina*, Turnhout, Brepols
 CDM = *Catalogul documentelor moldovenești din Arhivele Centrale de Stat*, București, vol. I-V; supl. I.
 CDȚR = *Catalogul documentelor Țării Românești din Arhivele Statului*, București, vol. II-VIII, 1974-2006
 Chiron = Chiron: Mitteilungen der Kommission für Alte Geschichte und Epigraphik des Deutschen Archäologischen Instituts, 1971
 CI = Cercetări istorice (ambele serii)
 CIL = *Corpus Inscriptionum Latinarum*, Berlin
 CL = Cercetări literare
 CLRE = *Consuls of the Later Roman Empire*, eds. R. S. Bagnall, A. Cameron, S. R. Schwartz, K. A. Worp, Atlanta, 1987
 CN = Cercetări Numismatice
 CNA = Cronica Numismatică și Arheologică, București
 CSCO = *Corpus Scriptorum Christianorum Orientalium*, Louvain
 CSEA = *Corpus Scriptorum Ecclesiae Aquileiensis*, Roma, Città Nuova Editrice
 CSEL = *Corpus Scriptorum Ecclesiasticorum Latinorum*, Wien, De Gruyter
 CSPAMI = Centrul de Studii și Păstrare a Arhivelor Militare Centrale, Pitești
 CT = Columna lui Traian, București
 CTh = *Codex Theodosianus*. Theodosiani, Libri XVI cum constitutionibus Sirmondianis, I, edidit adsumpto apparatu P. Kruegeri, Th. Mommsen, Hildesheim, 1970-1971
 Cv.L = Convorbiri literare (ambele serii)

„Dacia”, N.S.	= Dacia. Nouvelle Série, Revue d'archéologie et d'histoire ancienne, București
DANIC	= Direcția Arhivelor Naționale Istorice Centrale
DGAS	= Direcția Generală a Arhivelor Statului
DI	= Diplomatarium Italicum
DIR	= <i>Documente privind istoria României</i>
DIRRI	= <i>Documente privind Istoria României. Războiul pentru Independență</i>
DOP	= Dumbarton Oaks Papers
DTN	= <i>Din trecutul nostru</i> , Chișinău
DRH	= <i>Documenta Romaniae Historica</i>
EB	= Études Balkaniques
EBPB	= Études byzantines et post-byzantines
EDCS	= <i>Epigraphik-Datenbank Clauss-Slaby</i> (http://www.manfredclauss.de/)
EDR	= <i>Epigraphic Database Roma</i> (http://www.edr-edr.it/default/index.php)
EpigrAnat	= Epigraphica Anatolica, Münster
ERAsturias	= F. Diego Santos, <i>Epigrafiya Romana de Asturias</i> , Oviedo, 1959.
Gerión	= Gerión. Revista de Historia Antigua, Madrid
GB	= Glasul Bisericii
GCS	= <i>Die Griechischen Christlichen Schriftsteller</i> , Leipzig, Hinrichs, 1897-1969
GLK	= <i>Grammatici Latini Keil</i>
HEp	= <i>Hispania Epigraphica</i> , Madrid
„Hierasus”	= <i>Hierasus</i> . Anuarul Muzeului Județean Botoșani, Botoșani
HM	= Heraldica Moldaviae, Chișinău
HU	= Historia Urbana, Sibiu
HUI	= Historia Universitatis Iassiensis, Iași
IDR	= <i>Inscripțiile din Dacia romană</i> , Bucurști-Paris
IDRE	= <i>Inscriptions de la Dacie romaine. Inscriptions externes concernant l'histoire de la Dacie</i> , I-II, Bucarest, 1996, 2000
IGLN	= Inscriptions grecques et latines de Novae, Bordeaux
IGLR	= <i>Inscripțiile grecești și latine din secolele IV-XIII descoperite în România</i> , București, 1976
ILLPecs	= Instrumenta Inscripta Latina. <i>Das römische Leben im Spiegel der Kleininschriften</i> , Pecs, 1991
ILAlg	= <i>Inscriptions latines d'Algérie</i> , Paris
ILB	= <i>Inscriptiones Latinae in Bulgaria repertae. Inscriptiones inter Oescum et Iatrum repertae</i> , Sofia, 1989
ILD	= <i>Inscripții latine din Dacia</i> , București
ILN	= <i>Inscriptions latines de Novae</i> , Poznan
ILLPRON	= <i>Inscriptionum Lapidarium Latinarum Provinciae Norici usque ad annum MCMLXXXIV repertarum indices</i> , Berlin, 1986
ILS	= <i>Inscriptiones Latinae Selectae</i> , 1892
IMS	= <i>Inscriptiones Moesiae Superioris</i> , Belgrad
IN	= „Ioan Neculce”. Buletinul Muzeului Municipal Iași
ISM	= <i>Inscripțiile din Scythia Minor grecești și latine</i> , București, vol. I-III, 1983-1999
JGO	= Jahrbücher für Geschichte Osteuropas
JL	= Junimea literară
JRS	= The Journal of Roman studies, London
LR	= Limba română
MA	= Memoria Antiquitatis, Piatra Neamț
MCA	= Materiale și cercetări arheologice
MEF	= <i>Moldova în epoca feudalismului</i> , vol. I-XII, 1961-2012, Chișinău
MEFRA	= <i>Mélanges de l'École française de Rome: Antiquité</i> , Roma

- MGH = *Monumenta Germaniae Historica inde ab anno Christi quingentesimo usque ad annum millesimum et quingentesimum auspiciis societatis aperiendis fontibus rerum Germanicarum medii aevi*, Berlin 1877-
 MI = Magazin istoric, București
 MIM = Materiale de istorie și muzeografie
 MM = Mitropolia Moldovei
 MMS = Mitropolia Moldovei și Sucevei
 MN = Muzeul Național, București
 MO = Mitropolia Olteniei
 MOF = Monitorul Oficial al României
 Navarro = M. Navarro Caballero, *Perfectissima femina. Femmes de l'elite dans l'Hispanie romaine*, Bordeaux, 2017.
 NBA = *Nuova Biblioteca Agostiniana*, Roma, Institutum Patristicum Augustinianum
 NDPAC = *Nuovo Dizionario Patristico e di Antichità Cristiane*, I, A-E, 2e edizione, Marietti, 2006; III, P-Z, 2e edizione, Marietti, 2008
 NEH = *Nouvelles études d'histoire*
 OI = Opțiuni istoriografice, Iași
 OPEL = *Onomasticon provinciarum Europae latinarum*, vol. I-IV, Budapesta-Viena, 1994-2002
 PG = *Patrologiae cursus completus, Series Graeca*, ed. J.-P. Migne, Paris, 1886-1912
 PIR = *Prosopographia Imperii Romani. Saec. I.II.III*, editio altera, Berlin.
 PLRE = *Prosopography of the Later Roman Empire*, 3 vol., eds. A. H. M. Jones, J. R. Martindale, and J. Morris, Cambridge, 1971-1992
 RA = Revista arhivelor
 RBAR = Revista Bibliotecii Academiei Române, București
 RC = Revista catolică
 RdI = Revista de istorie
 REByz = *Revue des Études Byzantines*
 RER = *Revue des études roumaines*
 RESEE = *Revue des études Sud-Est européennes*
 RHP = *Die römischen Hilfstruppen in Pannonien während der Prinzipatszeit. I: Die Inschriften*, Viena
 RHSEE = *Revue historique de Sud-Est européen*
 RI = Revista istorică (ambele serii)
 RIAF = Revista pentru istorie, arheologie și filologie
 RIB = *Roman Inscriptions of Britain*, Londra
 RIM = Revista de Istorie a Moldovei, Chișinău
 RIR = Revista istorică română, București
 RIS = Revista de istorie socială, Iași
 RITL = Revista de istorie și teorie literară
 RIU = *Die römischen Inschriften Ungarns*, Budapesta
 RJMH = *The Romanian Journal of Modern History*, Iași
 RM = Revista muzeelor
 RMD = *Roman Military Diplomas*, Londra
 RMM = *Römische Militärdiplome und Entlassungsurkunden in der Sammlung des Römisch-Germanischen Zentralmuseums*, Mainz
 RMM-MIA = Revista muzeelor și monumentelor, seria Monumente istorice și de artă
 RMR = Revista Medicală Română
 RRH = *Revue roumaine d'histoire*
 RRHA = *Revue roumaine de l'histoire de l'art*
 RRHA-BA = *Revue Roumaine d'Histoire de l'Art. Série Beaux Arts*
 RSIAB = Revista Societății istorice și arheologice bisericești, Chișinău
 Rsl = Romanoslavica

<i>SAHIR</i>	= Studia et Acta Historiae Iudaeorum Romaniae, București
<i>SAI</i>	= Studii și Articole de Istorie
<i>SCB</i>	= Studii și cercetări de bibliologie
<i>Sch</i>	= <i>Sources Chrétiennes</i> , Paris
<i>SCIA</i>	= Studii și cercetări de istoria artei
<i>SCIM</i>	= Studii și cercetări de istorie medie
<i>SCIV/SCIVA</i>	= Studii și cercetări de istorie veche (și arheologie)
<i>SCN</i>	= Studii și Cercetări Numismatice, București
<i>SCȘI</i>	= Studii și cercetări științifice, Istorie
<i>SEER</i>	= The Slavonic and East European Review
<i>SHA</i>	= <i>Scriptores Historiae Augustae</i>
<i>SJAN</i>	= Serviciul Județean al Arhivelor Naționale
<i>SMIC</i>	= Studii și materiale de istorie contemporană, București
<i>SMIM</i>	= Studii și materiale de istorie medie, București
<i>SMIMod</i>	= Studii și materiale de istorie modernă, București
<i>SOF</i>	= Südost-Forschungen, München
<i>ST</i>	= Studii Teologice, București
<i>StAntArh</i>	= Studia Antiqua et Archaeologica, Iași
<i>T&MBYZ</i>	= <i>Travaux et Mémoires du Centre de recherches d'histoire et de civilisation byzantines</i>
<i>ThD</i>	= Thraco-Dacica, București
<i>TR</i>	= Transylvanian Review, Cluj-Napoca
<i>TV</i>	= Teologie și viața, Iași
<i>ZPE</i>	= Zeitschrift für Papyralogie und Epigraphik
<i>ZSL</i>	= Zeitschrift für Siebenbürgische Landeskunde